

Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi (ATA 121)

2.Ders

BATI UYGARLIĞININ YÜKSELİŞİ

Dersin Hedefi

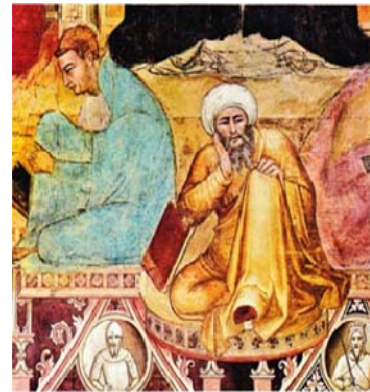
Bu hafta izlenecek konular ile Avrupa uygarlığının hangi evrelerden geçerek gelişip yükseldiği incelenecek ve bu gelişmeye paralel olarak büyük devletlerin adım adım nasıl Birinci Dünya Savaşı'na hazırlanmış oldukları kavratılmaya çalışılacak.

BATI UYGARLIĞININ YÜKSELİŞİ

Batı Roma İmparatorluğu'nun 5. yüzyılda yıkılmasından sonra karanlık bir devre giren Avrupa, 12. yüzyıldan itibaren bu devirden çıkmaya başlamış ve 20. yüzyıla gelindiğinde, dünya anakarası üzerindeki hâkimiyeti tümüyle ele almıştı. Bu yüzyılda Doğu, Batı karşısında zayıf düşerek büyük oranda sömürge durumuna gelmişti. Oysa Doğu, 7. ve 13. yüzyıllar arasında "Aydınlık Çağı" nı yaşamış ve karanlık çağını yaşayan Batı'yı uzun bir müddet son derece etkilemişti.

BATI UYGARLIĞININ YÜKSELİŞİ

İbn-i Sina, Cebir bin Hayyam, İbn-i Rüşd, Beyruni, Farabi ve İbn-i Haldun gibi Doğulu âlimler Batı ilminin ilk itici kuvveti oldular. 13. yüzyıldan itibaren ticaret ve üretimde yaşanan tıkanma, iç bölünmeler, kuzeyden gelen güçlü saldırılar ve Gazali'nin dogmatik felsefesi İslam dünyasında yaşanan bilimsel atılımların azalmasına ve ardından gelen Haçlı Seferleri ve Moğol istilasına ise tümüyle durmasına neden olmuştu.

Her türlü gerçeğin yalnız akıl ile bulunabileceğine inanan ve bunu müdâfaa eden İbn-i Rüşd, rasyonalist bir filozoftur.

BATI UYGARLIĞININ YÜKSELİŞİ (II)

Bu tarihten itibaren Doğu'nun bilim ve uygarlık merkezi, Müslümanlığı yeni kabul etmiş olan Türk kökenli kavimlere kaymışsa da bu sırada Batı'da da dünyanın genel görüntüsünü değiştirecek ilerlemeler yaşanmaktaydı. 15. ve 16. yüzyıllardan itibaren Batı, Doğu'nun üstünlüğüne karşı koyabileceği ve 20. yüzyılda mutlak bir zafer kazanacağı askeri, coğrafi, iktisadi, fikri, dini ve siyasi değişim ve gelişim sürecine girmişti.

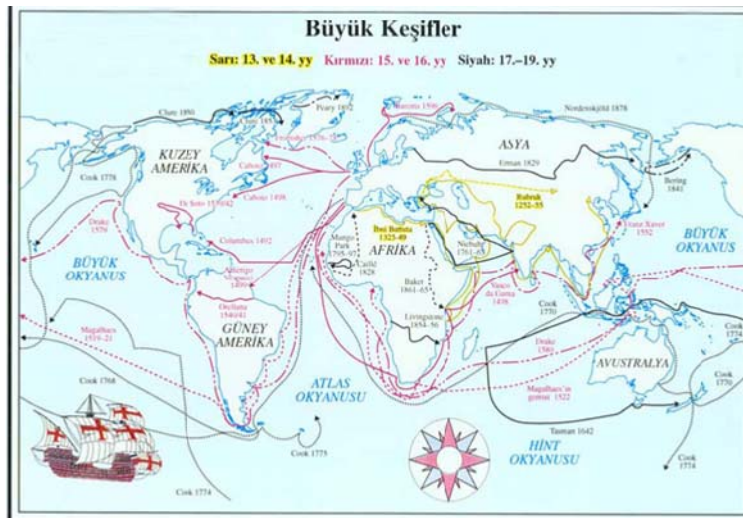
COĞRAFİ KEŞİFLER

Küçük kıtalarına sıkışmış olan Avrupalılarda başka diyarlara açılma fikrinin doğmasında Haçlı Seferleri'nin etkisi büyük olmuştur. Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra yaşanan karışıklık ortamı içinde ciddi boyutlarda yoksulluk çeken Avrupalılar, ilk kez 1095'te kilise tarafından "baskı altındaki din kardeşlerinin kurtarılması ve Hristiyanlığı yayma görevinin yerine getirilmesi" amacıyla İslam'a karşı verilecek savaşa katılmaya çağırıldı.

COĞRAFI KEŞİFLER

Haçlı Seferleri'ne katılanlar aynı zamanda yağmalanacak Doğu zenginliklerinden pay alacaklardı. 1268 yılında yapılan son Haçlı Seferi ile Batı, yaklaşık 150 yıl Doğu'nun zenginliklerine el koymak amacıyla seferler düzenlemiş, ancak Haçlı saldırılarının tümü Müslümanlar tarafından püskürtülmüştü. Hristiyan Batı 15. yüzyılın başında yeniden harekete geçecek, bu kez başat Portekizliler ve İspanyollar olmak üzere İngilizler, Hollandalılar ve Fransızlar yeniden uzak diyarlara yönelerek pek çok coğrafi keşif yapacaklardı.

COĞRAFI KEŞİFLER

COĞRAFI KEŞİFLER (II)

Coğrafi keşiflere yol açan üç temel etken bulunmaktaydı:

- Haçlı düşüncesinin uzantısı olarak tüm insanlığı "gerçek dine (Hristiyanlığa)" döndürmek,
- İslamiyet'in ve Türklerin ilerleyişi karşısında zafer elde etmek,
- Değerli madenlere sahip olmak.

COĞRAFI KEŞİFLER (III)

Coğrafi keşiflerin insanlık tarihi açısından olumsuz sonucu, dünyada sömürge sisteminin ortaya çıkması oldu. Bartholomeu Diaz'ın 1488'de Ümit Burnu'nu, Vasco de Gama'nın 1497'de Hindistan'ı, Kristof Kolomb'un 1492'de Amerika'yı keşif ve Magellan'ın dünyanın etrafını dolaşması ile Avrupalılar yeni bölgelere ulaşma imkânı bulmuştu. Asya, Afrika ve Amerika'ya ulaşan Batılılar, zengin madenlere el koyarken burada karşılaştıkları yerli halkı katletmişler ya da köleleştirmişlerdi. Aynı dönemde Rusya da, Sibiry ve Uzakdoğu'da sömürgeleştirme faaliyetlerine girişmişti. Batı, bu yağmalama hareketi sayesinde büyük bir sermaye birikimi yaptı.

COĞRAFI KEŞİFLER (III)

1492'de Amerika'yı keşif ve Magellan'ın dünyanın etrafını dolaşması

COĞRAFI KEŞİFLER (IV)

Coğrafi keşifler aynı zamanda Batı düşüncesinin değişime uğramasına da yol açılarak insanlık tarihine olumlu bir katkı sağladı. Daha önce Asya ve Kuzey Afrika'dan başka bir bölgenin varlığını bilmeyen Avrupalılar, yenedünyanın keşfiyle düşünce sınırlarını genişletip Ortaçağ'ın dogmatik düşüncesinden uzaklaşmaya başladı. Böylece Batı aydınlanmasının yolu açılıyordu.

RÖNESANS VE REFORM

Avrupa'nın aydınlık çağının köklerinin 13. ve 14. yüzyıllarda yaşanan gelişmelere dayandığını yukarıda ifade etmiştik. Gerçekten de çeşitli vesilelerle parlak Doğu uygarlığı ile karşılaşan Batı, bu gelişmelerden son derece etkilenmiş, söz konusu dönemde kilisenin baskı ve engellemelerine rağmen ilk icatlar ve keşifler yapılmıştı. Coğrafi keşifler, Haçlı Seferleri sırasında pusula, haritacılık ve gemi inşasının Müslümanlardan öğrenilmesinden sonra gerçekleşebilmişti.

RÖNESANS VE REFORM

16 YY. Piri Reis'in Çizdiği Avrupa Haritası

RÖNESANS VE REFORM

Coğrafi keşiflerin Batı toplumuna kazandırdığı yeni ufuk, 14. yüzyılda ilk nüveleri oluşmaya başlayan aydınlanmanın 16. yüzyılda en üst noktaya ulaşmasına yol açacak ve bu döneme "yeniden doğuş" anlamına gelen Rönesans adı verilecekti. Yeniden doğuş, bir yanıyla karanlık dönemden çıkışı, öte yandan antik dönemin değerlerine yeniden sarılmayı ifade etmekteydi.

RÖNESANS VE REFORM(II)

Rönesans'ın temel özelliği Ortaçağ'a hâkim olan, ilerleme ve gelişmeye olanak tanımayan inanç merkezli dogmatik bilginin yerini deney ve gözleme dayalı bilimsel düşüncenin almasıydı. Kilisenin dar görüşünden kurtulan Avrupa, biriken sermaye sayesinde bilim ve teknikte ilerleme kaydedebilmişti. İnsan aklının yol açtığı bu yeni ufuk, yeni bir kültürü de beraberinde getirmişti: Hümanizma. İnsanın yüceliğinin ilanı anlamına gelen Hümanizma, hem karanlık dönemden çıkışı sağlayan insan aklına hem de antik dönemin dünya salığına bir gönderme idi.

RÖNESANS VE REFORM(III)

Bu dönem Avrupa'sında bilim, sanat, felsefe ve edebiyat alanlarında pek çok yetenekli sanatçı ve bilim adamı yetişti. Leonardo da Vinci, Michelangelo ve Albrecht Dürer gibi isimler resim, heykel, mimarinin yanı sıra matematik ve mühendislik alanlarına da önemli katkılar yaptılar. Ariosto, Tasso, Machiavelli, Monatigne, Erasmus ve Shakespeare edebiyatta, Thomas More ve Campanella felsefede, Nicolaus Kues, Nicolas Kopernik, Giordano Bruno, Keppler ve Galileo bilimde dönemin öne çıkan isimleri arasındaydı.

RÖNESANS VE REFORM(III)

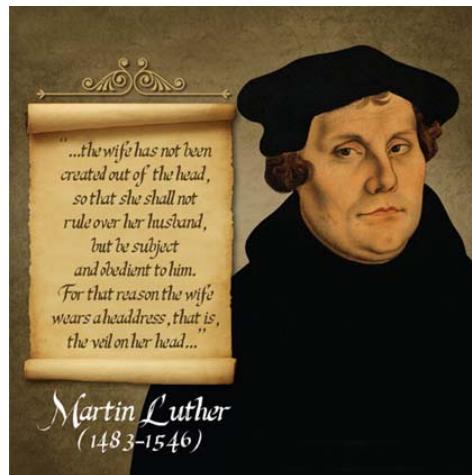

Leonardo da Vinci

RÖNESANS VE REFORM(IV)

İnanç merkezli bilginin yerini deneysel düşüncenin alması ve Hümanizmanın doğuşu, Avrupa'da 16. yüzyılda yeni bir din algısını da beraberinde getirmişti. Tümüyle değiştirmeden, düzeltme ya da onarma anlamına gelen Reform sözcüğü ile adlandırılan bu eğilimle 16. yüzyılın Avrupa'sında "dinin yenilenmesi" hedeflenmişti. Almanya'da Martin Luther'in önderliğinde başlayan Reform hareketinin Fransa'da öncüsü Jean Calvin ve İngiltere'de öncüsü de Kral VIII. Henry olmuştur.

RÖNESANS VE REFORM(IV)

RÖNESANS VE REFORM(V)

Reform hareketi sonunda Avrupa'daki din birliği parçalanmış, Katolikliğin yanı sıra Protestanlık yeni bir mezhep olarak ortaya çıkmıştır. Reform hareketi neticesinde, döneme hâkim olan bilimsel düşünce gereğince Kutsal Kitap'ın inceleme, araştırma ve eleştiri usullerinin dışında tutulamayacağı kararı alınmış ve kilisenin zengin mal varlığına el konulmuştur. Reform hareketinin Avrupa halkına ilk kez eşitlik, din ve vicdan özgürlüğü sağladığına ilişkin yaygın bir kanaat mevcuttur.

RÖNESANS VE REFORM(VI)

Halbuki Hristiyan özgürlüğünün başkasına hizmet zorunluluğundan kurtulmak anlamına gelmediğini ve dünyasal otoriteye boyun eğilmesi gerektiğini söyleyen Luther öğretisini şöyle özetlemiştir: "Sosyal eşitsizlik bir Tanrı düzenidir ve olduğu gibi korunarak toplumsal düzenin temelini oluşturmalıdır. İnsanlar arasında eşitlik istemek tanrısal düzene karşı çıkmaktır ve doğru değildir. Kilise, Tanrı ile kul arasına girmemelidir."

RÖNESANS VE REFORM(VI)

Görüldüğü gibi Reform, Hristiyanlara gerçek anlamda bir eşitlik ve özgürlükten çok Tanrı ile kul arasından kiliseyi çıkararak yerine kralları koyan yeni bir din anlayışı getirmiştir. Bu yönü ile Reform hareketinin tam bir vicdan özgürlüğü sağladığını söylemek mümkün değildir. Ancak, din-kilise ilişkilerine yapılan müdahale ile dini inançlarda ruhaniliğin hâkimiyetinden dünyeviliğin hâkimiyetine doğru kesin bir geçiş yapıldığı muhakkaktır.

AYDINLANMA ÇAĞI

Rönesans ve Reform hareketi 17. ve 18. yüzyıl Avrupa'sında yepyeni bir görüntü yaratacak, bu yüzyıl akıl ve bilginin doğaüstü olana karşı hâkimiyetini ilan ettiği yüzyıl olacaktır. Aydınlanma Çağı'nın temel düşüncesi, "insanın, aklını kullanma gücünü göstermesi gerektiği" olmuştur. Ekonomik ve kültürel gelişmenin en ileri seviyede olduğu İngiltere'de başlayan Aydınlanma Çağı, Fransa ve Almanya'dan sonra diğer Avrupa ülkelerine de yayılmıştır.

AYDINLANMA ÇAĞI

Bütün Avrupa 17. yüzyıl sonu ve 18. yüzyıl boyunca özellikle bilim, felsefe ve kültür alanında büyük gelişmelere sahne olmuştur. Newton, Locke, Hume, Montaigne, Descartes, Voltaire, Montesquieu, Diderot, Rousseau, Kant ve Hegel Aydınlanma Çağı'nın önde gelen isimleri arasındadır.

AYDINLANMA ÇAĞI

Aydınlanma Çağının Önde Gelen İsimleri

AYDINLANMA ÇAĞI (II)

Hümanizma ile başlayan "insan merkezli düşünce tarzı", Aydınlanma Çağı'nda eriştiği olgunluk neticesinde Avrupa düşünce hayatında bir devrim yaşanmasına yol açmış, 18. yüzyıl felsefesi "insan ve çevresiyle ilişkilerini" konu alan çalışmalar üzerinde yükselmiştir. Avrupa'da 15. yüzyıldan itibaren yaşanan değişimler sayesinde, inanç merkezli yaşam anlayışı, yerini toplumsal düşünce ve insan merkezli yaşam anlayışına bırakmıştır. Aydınlanma Çağı'nda insan hakları önem kazanmış, sınıf eşitsizliği ve dini hoşgörüsüzlüğe karşı mücadeleyi savunan fikirler gelişmiştir.

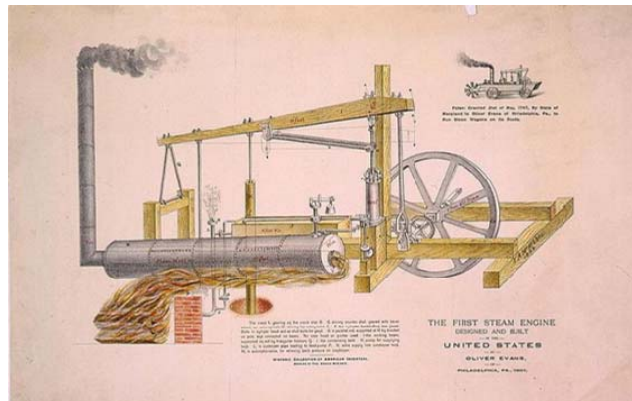
AYDINLANMA ÇAĞI (III)

Aynı zamanda mevcut devlet yönetimlerindeki mutlakiyetçi yapıya karşı serbest ve demokrasi eğilimli modeller geliştirilmeye başlanmıştır. Akıl, deneycilik, insan mutluluğu, bilim ve doğa düşüncesine dayalı Aydınlanma felsefesine göre devletin anlamı da değişmiş, artık "halk için devlet" anlayışı yayılmaya başlamıştır. Devlet, halkın gelişmesi ve refahının sağlanması için vardır. Aydınlanmacı felsefenin dine bakışında ise "akıl dini" tanımlaması ile dinin akla uygunluğu esas alınmıştır. Din ve devlet işlerinin birbirine karıştırılmaması ise dönemin felsefesinin temel niteliklerinden birisi olmuştur.

SANAYİ DEVRİMİ

Avrupa, derebeylik ve mezhep kavgaları ile çalkalanırken İngiltere bu kargaşadan uzak durmayı başararak, Portekiz ve İspanya'nın başını çektiği sömürgecilik yarışında öne geçebilmiştir. İngiltere kısa bir zaman sonra sömürgelerden elde ettiği gelir sayesinde büyük bir zenginliğe kavuşmuştur. Bu zenginlik, sömürgelerden elde edilen hammadde ile birleşince İngiltere, sanayisini geliştirecek çalışmalara hız verebilmiş ve bu sayede yapılan yeni buluşlar tüm Avrupa'yı etkileyecek olan Sanayi Devrimi'nin başlamasına yol açmıştır.

SANAYİ DEVRİMİ BUHAR MAKİNASI

SANAYİ DEVRİMİ (II)

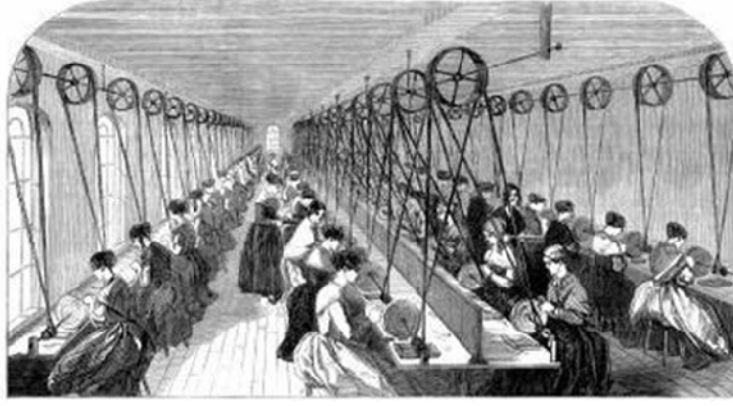
Sanayi Devrimi'nin en önemli buluşu, buharlı makinenin icadıdır. 1763'te James Watt'ın bu buluşu ile makineleşme çağı gerçek anlamda başlamış, ardından buharlı gemi ve buharlı lokomotifin icadı gelmiştir.

SANAYİ DEVRİMİ (II)

18. yüzyılda Avrupa'da açılan bu çığır 19. yüzyılda hız kazanmış ve her yeni buluş yeni bir sanayi kolunun açılmasına yol açmıştır. Sanayi Devrimi ile birlikte el tezgâhlarının yerini dokuma makinelerinin alması, üretimi son derece artırmış, üretilen malların pazarlanması ihtiyacı da ulaştırma ve haberleşme gibi yeni sektörlerin gelişimini sağlamıştır.

SANAYİ DEVRİMİNDEN DOKUMA MAKİNALARI

SANAYİ DEVRİMİ (III)

Sanayi alanında yaşanan bu büyük gelişme, iktisadi hayatı olduğu kadar toplumsal hayatı da etkilemiştir. Fabrikaların artması nedeniyle oluşan yeni iş gücü ihtiyacı, köylerden kentlere göçü doğurmuş, kısa bir zaman sonra da Avrupa kentlerinde yeni bir sınıf, işçi sınıfı oluşmaya başlamıştır. Bu yeni sınıf Avrupa'nın yakın dönemde içine gireceği yeni bir karmaşa ve mücadele ortamını doğuracaktır. Dönemin fabrika sahipleri, geniş işçi kitlelerinden en fazla iş gücünü elde edebilmek amacıyla uzun çalışma saatleri belirlemiş, ücretleri en alt seviyede tutmuş ve işçileri hafat atitli, iş güvenliği, ihtiyarlık-emeklilik sigortaları gibi temel haklardan mahrum bırakmıştı.

SANAYİ DEVRİMİ (III)

İşçiler

SANAYİ DEVRİMİ (IV)

Her geçen gün kötüleşen yaşam şartlarına karşı işçiler önce İngiltere'de daha sonra tüm Avrupa'da ayaklanacak, işçilere bu isyanlarından dolayı ölüm cezası veren yeni yasalar çıkarılacaktır. Sanayileşme sürecinde yaşanan bu gelişmeler, Karl Marks ve Friedrich Engels tarafından "yeni sınıfın haklarını koruyan ve burjuvazi ile işçi sınıfı arasındaki uzlaşmaz çelişkiyi ortaya koyan" bilimsel sosyalizm düşüncesini ortaya çıkarmıştır.

FRANSIZ İHTİLALİ (1789)

Aydınlanma Çağı'nda ortaya çıkan yeni devlet anlayışı, mutlakiyet rejimine karşı eşitlik ve özgürlük temeline dayalı halk idaresi fikrini doğurmuş, 1789'da Fransa'da yaşanan bir ihtilalle devlet idaresi burjuvazinin denetimine girmiştir. Yönetenlerin yetkilerini yönetilenlerden alması ilkesi, Fransa'dan önce 1776'da Amerikalıların İngiliz kralına başkaldırıp bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle uygulama alanı bulmuş, Avrupa bu gelişmeden son derece etkilenmişti.

FRANSIZ İHTİLALİ (1789)

Fransız Devrimi ile birlikte ise egemenlik asilzade ve ruhban sınıfından burjuvaziye geçmiş, yapılan yeni düzenlemelerle halkın genel durumunda iyileştirmelere gidilmiştir. Avrupa'nın sistemli, modern, yazılı ilk Anayasası da Fransız İhtilali'nden sonra 1791 yılında ortaya çıkmıştır.

FRANSIZ İHTİLALİ (1789)

Fransız İhtilali, Fransa'nın gücünü kaybedeceği beklentisiyle Avrupalı diğer devletler tarafından başlangıçta memnuniyetle karşılanmış, ancak ihtilalin prensiplerinin diğer Avrupa ülkelerine yayılacağı korkusuyla, tüm Avrupa'da monarşik düzenin korunmasına yönelik tedbirler alınmaya başlanmıştır. Nitekim Fransa'da ihtilal derebeylik düzenini yıkarak, köylülere özgürlük ve emeğinin karşılığını alma imkânı sağlamıştı.

FRANSIZ İHTİLALİ (1789)

Egemenliğin asillerden alınarak burjuvaziye verilmesi, hukuk alanında yapılan düzenlemeler ve milliyetçilik olgusunun ortaya çıkışı ile mutlakiyet rejiminin temelleri yok ediliyordu. Bu nedenle Avrupa'nın diğer ülkeleri Fransız İhtilali'nin etkilerinin kendi ülkelerine sıçramasını önlemek üzere birleşerek Fransa'ya savaş açtılar. Ancak bu tedbir bir işe yaramayacak, kısa bir zaman içinde tüm Avrupa'ya cumhuriyet, halk egemenliği, parlamento, anayasa ve milliyetçilik gibi değerler yayılacaktı.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI

19. yüzyıl Avrupa'sının siyasi dengeleri, büyük oranda Fransız İhtilali'nin etkileri doğrultusunda oluşmuştur. İhtilalden sonra Fransa'da yaşanan gelişmelerin diğer Avrupa ülkelerine sıçramasını önlemek üzere Avrupa devletleri ittifak yapmış ve 1792'de Fransa-Avrupa Savaşları başlamıştır. İngiltere, Prusya, Avusturya ve Rusya'dan oluşan ittifak devletleriyle Fransa arasında yaşanan İhtilal Savaşları, 1814'te Napolyon Bonapart'ın kesin yenilgisiyle sonuçlanmış, taraflar yapılacak barış için 1815'te Viyana Kongresi'nde bir araya gelmiştir. Viyana Kongresi, Napolyon Savaşları sırasında değişen Avrupa sınırlarını yeniden düzenlemek amacıyla toplanmıştır.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI

Napolyon Bonapart

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (II)

Viyana Kongresi'ne Avusturya Başvekili Meternich'in teklifleri yön vermiş ve şu kararlar alınmıştır:

1. İmparatorluklar kutsaldır.
2. Milliyetçilik desteklenmemelidir.
3. Demokrasi hareketleri engellenmelidir.
4. Hiçbir Avrupa devleti bir diğeri aleyhinde davranmamalıdır.
5. Konferans katılımcıları kendi başlarına karar almamalıdır.
6. Avrupa devletlerinin yeni sınırları milliyet, din ya da dil esasına göre belirlenmeyecektir.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (III)

Kutsal İttifak'ın yukarıdaki kararlarına rağmen tüm 19. yüzyıl boyunca hürriyetçiler ile mutlakiyetçiler arasındaki mücadele sürmüş Fransa, İngiltere ve Rusya'nın Mora'da çıkan Yunan ayaklanmasına destek vermesinden sonra ise Kutsal İttifak dağılmıştır. Avrupa krallarının mutlakiyet rejimini korumak üzere gösterdikleri yoğun çabalara rağmen 1848'de Avrupa'nın pek çok bölgesinde ihtilaller gerçekleşmiştir. Avusturya-Macaristan, 19. yüzyılda Almanya'nın nüfuzunu ele geçirme siyasetinden vazgeçerek tüm dikkatini Balkanlar üzerine yoğunlaştırmıştır. Almanya'da 1871'de Almanya İmparatorluğu kurulmuş ve tahta Prusya kralı oturmuştur.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (IV)

Almanya böylece nihayet siyasi birliğine kavuşmuş, bundan sonra hızla sanayisini geliştirerek kısa zamanda Avrupa'nın en güçlü devletlerinden biri durumuna gelmiştir. Sömürge yarışına sonradan katılan Almanya'nın donanmasını güçlendirip Avusturya ve İtalya ile ittifak arayışlarına girmesi, eski sömürgeci devletleri (İngiltere, Fransa ve Rusya) kendi sömürgelerini korumak amacıyla birlik yapmaya sevk etmiştir. Çünkü 19. yüzyılda Avrupa devletlerinin temel dış siyaseti, artan hammadde ve pazar ihtiyacını karşılamak üzere yeni sömürgeler bulmaktır. Ancak sömürge sayısının azalması, Avrupa devletleri arasındaki rekabet ve kavgayı artırmaktadır.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (V)

İngiltere, Fransa, Rusya, Almanya ve Avusturya-Macaristan, yüzyılın sonunda, birliğini oluşturmayı başararak Avrupa'nın en güçlü devletleri olarak tarih sahnesindeki yerlerini almışlardır. Avrupa'nın bu güçlü devletleri arasındaki saflaşma, I. Dünya Savaşı'ndan çok önce çeşitli vesilelerle gün yüzüne çıkmıştır. Viyana Kongresi kararlarına uymayan Fransa, İngiltere ve Rusya, Avusturya-Macaristan'a karşı tavırlarını 1800'lerin başında açıkça ortaya koymuştur.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (V)

19. yüzyılın başından itibaren hızla gelişerek Avrupa'nın yeni gücü durumuna gelen Almanya ise İngiltere, Fransa ve Rusya'nın çıkarlarını tehdit etmeye başlamış ve üç büyüklere karşı Avusturya-Macaristan'ın yanında konumlanmıştır. Avrupa devletlerinin Balkan Savaşları sırasında izledikleri siyaset, bu saflaşmayı, I. Dünya Savaşı'nın arifesinde belirgin bir şekilde gözler önüne serecektir.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (VI)

Avrupalıların Müslüman Doğu ile programlı ve uzun soluklu ilk mücadelesi olan Haçlı Seferleri'nin 1270 yılında sona ermesinden sonra Avrupa devletleri için bu kez Osmanlı Devleti'nin yayılarak Avrupa'ya hâkim olmasını önleme mücadelesi başlamıştı. Anadolu'dan atılamayan Türklerin Balkanlara hâkim olarak Avrupa topraklarına adım atması üzerine, 14. yüzyıldan itibaren Avrupalı devletlerin "kutsal toprakları kurtarma" çabalarına "Müslümanların Avrupa'daki Hristiyanlara hükmetmesini önleme" çabaları eklenmiştir.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (VI)

Ancak bu yüzyılda iç karışıklıkların ve kilisenin birliğinin sarsılmaya başlamasının yarattığı elverişsiz ortamda bu hedeflerini gerçekleştiremeyen Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'nden tek talebi "ticaret ve inanç özgürlüğü" olmuştur. 15. yüzyılda "Tanrının yolunda Hristiyanlığın yükseltilmesi" için yapılacak savaşların Grek, Bulgar, Makedon, Sırp gibi Doğu Hristiyanlarını Türklere karşı birleştireceği fikriyle Osmanlı Devleti'ne karşı yeni savaşlar planlanmışsa da bu planlar gerçekleştirilememiştir.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (VII)

16. yüzyılda, Avrupa'nın önceki yüzyıllara göre kısmen refaha kavuştuğu ve yükselişe geçtiği dönemde Osmanlı Devleti topraklarına sahip olma mücadelesi hız kazanmış ve "Türklere vergi vermek zorunda bulunan ya da Türklerin esiri olan Hristiyanların kötü durumda olduğu ve Avrupa devletlerinin yardımını beklediği" düşüncesi yayılmaya başlamıştır. Ancak 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa devletleri güçlü Osmanlı Devleti karşısında bu planlarını tatbikat sahasına geçirme imkânı bulamamıştır.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (VII)

Üstelik, 16. yüzyılda Kanuni Sultan Süleyman'ın Roma-Germen imparatoru Şarlken'in esir ettiği Fransa kralı I. Fransuva'yı kurtarmasıyla da Osmanlı Devleti ile Fransa arasında yakın ilişkiler kurularak Osmanlı Devleti Avrupa siyasetinde söz sahibi olmaya başlamıştır.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (VII)

Kanuni Sultan Süleyman'ın Fransa kralı I. Fransuva'ya mektubu

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (VIII)

18. yüzyılda Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti topraklarına dair temel siyaseti "Milliyetçilik" esasına dayalı olarak "Doğu Avrupa Hristiyanlarının devletler ya da krallıklar kurmasının sağlanması" olmuştur. Bu düşünceyle Avrupa barışını bozmadan kurulacak yeni Hristiyan krallıklarla birlik sağlandıktan sonra Osmanlı Devleti sınırları içinde bulunan Kuzey Afrika, Anadolu, Ortadoğu ve kutsal toprakları fethetmek mümkün olabilecektir.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (IX)

Doğu topraklarının Avrupalılar tarafından fethinin adım adım geliştirilmesine dayalı bu planlar, 1815'te toplanan Viyana Kongresi'nde Ruslar tarafından ilk kez Şark Meselesi olarak adlandırıldı. Ruslar tarafından Osmanlı Devleti içinde yaşayan Hristiyanların durumunun gözden geçirilmesi olarak tanımlanan Şark Meselesi Fransız tarihçi Dirault tarafından "Müslümanlar ile gayrimüslimlerin kavgası", Ahmet Saip tarafından "Türk-Rus mücadelesi", Soloviyef tarafından "Hristiyan Avrupa'nın Müslüman Doğu milletlerini iktisadi ve siyasi nüfuz ve hükmü altına alma mücadelesi" ve Paul Hourie tarafından da "Türkiye'nin paylaşılması" şeklinde tanımlanmıştır.

19. YÜZYILDA AVRUPA VE AVRUPA'NIN OSMANLI DEVLETİ'NE BAKIŞI (IX)

20. yüzyılda Şark Meselesi kapsamında Avrupalı devletler azınlık siyasetinden faydalanmışlar ve azınlıkları Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırtıp ayaklanmalarını sağlayarak geleneksel böl-parçala-yönet siyaseti gereğince Osmanlı Devleti'ni parçalama planlarını tatbik etmeye başlamışlardır.

